

تیرماه

گردشگران

دیدگاه

بررسی گوردخمه صخره‌ای «دره‌خان» در جنوب ارومیه

بهرز خان محمدی / گوردخمه «دره‌خان» یکی از گوردخمه‌های مهم اورارتویی جنوب دشت ارومیه است.

معماری صخره‌ای در ایران و جهان قدمتی طولانی دارد و بسیاری از عوامل اقلیمی، فرهنگی و... زمینه‌ساز پیدایش زیباترین نمونه‌های معماری از این نوع شده است. در میان نمونه‌های صخره‌ای، مقابر صخره‌ای به‌علت باورها و اعتقادات موجود در دل فرهنگ‌ها و تمدن‌های پیشین جایگاه ویژه‌ای دارند. آذربایجان غربی به‌علت واقع‌شدن در محل تلاقی رشته‌کوه‌های البرز و زاگرس و برخورداری از طبیعتی کوهستانی از یک‌طرف و نیز زمینه سکونت تمدن‌های درخشانی چون مادها، اورارتوها، ماناها و... نمونه‌های پکری از معماری مقابر صخره‌ای را در خود جای داده است. تاکنون بیش از ۲۰ مورد از مقابر صخره‌ای استان آذربایجان غربی شناسایی و به‌لحاظ دوره تاریخی، فرم، ویژگی‌های معماری، موقعیت و پراکنش جغرافیایی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. یکی از این گوردخمه‌های مهم در جنوب ارومیه و در مسیر جاده ارومیه به اشنویه قرار گرفته که به گوردخمه «دره‌خان» معروف است.

«دره‌خان» به‌دلیل دارا بودن آثار تاریخی همچون گوردخمه فرهاد، قلعه تاریخی و بقایای دیوارها و سد اورارتویی، یکی از جاذبه‌های مهم تاریخی است که در فاصله ۳۵ کیلومتری جنوب غربی ارومیه قرار دارد. سقف گوردخمه به‌صورت تخت اجرا شده و یک طاقچه بزرگ در دیوار انتهایی اتاق دوم به‌شکل مستطیلی وجود دارد، یک طاقچه کوچک دیگر در نزدیکی طاقچه بزرگ کنده شده که ۶۵ سانتی‌متر ارتفاع و ۵۴ سانتی‌متر عرض دارد. عمق طاقچه بزرگ ۷۵ سانتی‌متر و عمق طاقچه کوچک‌تر ۲۵ سانتی‌متر است. در ضلع غربی این گوردخمه بقایای گوردخمه دیگری قرار گرفته که به‌دلیل نامشخصی در زمان اورارتوها ساخت آن به اتمام نرسیده و تنها بخش ورودی آن در صخره تراشیده شده و ساخت آن ناتمام مانده است.

این گوردخمه یکی از گوردخمه‌های مهم اورارتویی جنوب دشت ارومیه است. بیشتر گوردخمه‌های شناسایی‌شده در آذربایجان غربی، مقابر صخره‌ای اورارتویی هستند. نگاهی به پراکنش جغرافیایی گوردخمه‌های اورارتویی و نیز قلمرو امپراطوری اورارتو بیانگر این نکته است که گوردخمه‌های این تمدن عمدتاً در شهر ارومیه و شهرهای شمال استان واقع شده‌اند.

معماران اورارتویی معمولاً در انتخاب مکان برای ایجاد این گونه مقابر از کوه‌های آهکی و یا رسوبی و نیز صخره‌های سنگ‌های یکپارچه در نقاط کور، اما مسلط به دشت یا زمین‌های مجاور استفاده کرده‌اند، در تمام کوه‌هایی هم که این گونه مقابر صخره‌ای در آنها دیده شده سگواره جانوران مربوط به دوران سوم زمین‌شناسی خصوصاً گندهای یافت می‌شود. وجود پلکان، در نمای گوردخمه‌های اورارتویی، علاوه بر دسترسی به داخل مقبره‌ها، احتمالاً روحانی نیز داشته است. بیشتر این دخمه‌ها در کنار دژه‌های مسطتی بنا می‌شده که مدفن پادشاهان و شاهزادگان بوده است. تفاوت در پلان‌های این گوردخمه‌ها، از نظر معماری، نشان‌هایی از نفوذ فرهنگ محلی یا شاید فرهنگ قبایل متعدد اورارتویی بوده است. با ساماندن این مجموعه و مسیر دسترسی به آن و ساماندن فضای داخلی و معرفی و شناسایی آن، می‌توان از آن به‌عنوان یکی از آثار ارزشمند تاریخی دست‌کنند برای جذب هرچه بیشتر گردشگر داخلی و خارجی استفاده کرد.

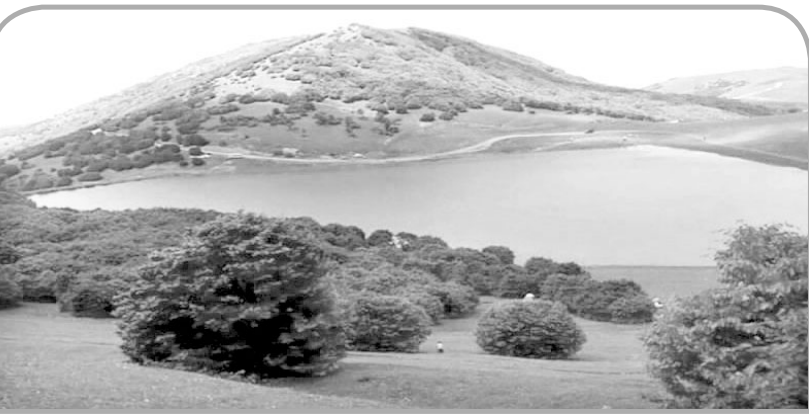
چطور گذرنامه

زیارتی ۵ ساله

بگیریم؟

«سوها» را که در فاصله ۶۲۵ کیلومتری پایتخت قرار گرفته است، سرآغاز جنگل‌های انفسانه‌ای گیلان می‌دانند و آن‌گونه به‌نظر می‌رسد که دروازه ورود به بهشت، در این روستا قرار دارد.

دسترسی به دریاچه «سوها» از طریق مسیر مواصلاتی اردبیل به «بریس» امکان‌پذیر است. پس از گذر از این جاده و رسیدن به «نیارق»، با توجه به تابلوهای راهنما به سمت روستای «سوها» در شهرستان نمین حرکت کنید. برای بازدید از این دریاچه «سوها»، از طریق مسیری چهار کیلومتری و خاکی به سمت شمال شرق روستا حرکت کنید. بسیاری از افراد برای رفتن به این منطقه، دچار مشکل می‌شوند و از خود می‌پرسند، چگونه به دریاچه «سوها» برویم؟ با توجه به اینکه فاصله دریاچه از اردبیل کمی زیاد است، پیدا کردن آن سخت‌تر خواهد شد. البته پیدا کردن این طبیعت بکر با کمک نشان جاده‌ها بسیار راحت می‌شود. اگر نتوانستید با این نشانی‌ها این دریاچه را پیدا کنید، می‌توانید از نقشه دریاچه «سوها» کمک بگیرید. دسترسی به این منطقه از طریق مسیر مواصلاتی اردبیل به سمت بریس، ایجاد شده است. بعد از این جاده و رسیدن به نیارق، از تابلوها کمک بگیرید. باید به سمت شهرستان نمین حرکت کرده و سپس از مسیر خاکی به این دریاچه زیبا برسید.

روستای «سوها» در دهستان «ویلیکچ» با ۳۵۰ خانوار، روستایی خوش آب‌وهوا در مجاورت جنگل‌های فندق‌لو است. نام این روستا به‌معنی «آب‌ها» است و وجه تسمیه آن را می‌توان دریاچه پرشکوه و چشمه‌سارهای منطقه دانست. مهم‌ترین خاک مرطوب این منطقه به‌گونه‌ای است که گویا اگر گامی را محکم بردارید، از جای پای شما چشمه‌ای جاری می‌شود.

اگر بفرسید جذاب‌ترین مقاصد تابستانی گردشگری کشور کجاست بدون تردید اردبیل در صدر فهرست پیشنهادات ماست.

کافی است تنها یک‌بار مسافر این شهر زیبا و منحصر‌به‌فرد شوید، آن‌وقت است که دیگر دل‌کنند از آن برپتان دشوار خواهد شد و چه‌بسا مسافر هرساله آن می‌شود. یکی از مقاصد بکر و خواستی این دیار دلنشین، دریاچه «سوها» است. دریاچه‌ای در دل طبیعت سرسبز با مناظر چشم‌نواز که دل هر بیننده و گردشگری را می‌ریاید و آنان را مسحور خود می‌کند. این دریاچه که در ۳۵ کیلومتری شرق اردبیل قرار دارد، همچون نگینی در مناظر بدیع کوهستانی استان اردبیل خودنمایی می‌کند.

دریاچه «سوها» که در واقع آبگیری نه‌چندان بزرگ محسوب می‌شود، محل تامین آب روستایی به‌همین نام است که در چهار کیلومتری دریاچه قرار دارد. این آبگیر به‌واسطه جمع‌شدن آب پشت سد کوچکی به‌وجود آمده که جهت بهره‌برداری از آب‌های جاری منطقه احداث شده است. عمق این دریاچه که در زبان مردم محلی به «سوا» نیز معروف است، در مناطق میانی به ۶ متر نیز می‌رسد. پهنای دریاچه نیز به نیم کیلومتر و طول آن به ۱.۵ کیلومتر می‌رسد و اطراف آن، محل رویش گل‌های بابونه وحشی است.

پیشنهاد سفر

«سوها» گردشگرانش را مسحور می‌کند!

در این کوه، گنجی پنهان است!

یادگاری

رهاننده یا «سوشیات»، موسوم به «استوت ارته» از وی زاییده شد. به همین لحاظ کوه خواجه تقدس و رازآلودگی خاصی دارد.

کوه خواجه برای مسیحیان نیز مقدس است. طبق متون، در زمان تولد حضرت مسیح در بیت‌الله سه مع بر فراز این کوه ایستادند و نظاره‌گر نوری شدند که از این پیامبر خدا در هنگام تولد ساطع می‌شد.

آثار تاریخی کوه خواجه

مجموعه کوه خواجه برای نخستین‌بار در سال ۱۹۱۶ توسط اورل اشتین، باستان‌شناس معروف انگلیسی شناسایی و کشف شد.

به‌دنبال آن پروفسور هرتسفلد آلمانی طی سال‌های ۱۹۲۹-۱۹۲۵ میلادی به جست‌وجو در آثار کوه خواجه پرداخت و حاصل کاوش‌های این باستان‌شناس در کتاب «سکستان، ایران شرق آمده است، مهم‌ترین و بزرگ‌ترین بخش آثار باستانی در جنوب شرقی کوه قرار دارد. این مجموعه دارای سه دیواره دفاعی، دروازه اصلی، راهروهای جانبی، حیاط مرکزی، آتشکده و... است و به‌نام «قلعه کافرون» شناخته می‌شود. دومین مجموعه در بلندترین نقطه و مشرف به قلعه کافرون، «کک کهزاده» است. در باورهای اسطوره‌ای وی فراتر‌وای دیوسان منطقه بود و توسط رستم دستان کشته می‌شود. این مکان می‌تواند محل شانشین ارگ باشد.

در باورهای اهالی محلی، نسب خواجه مهدی که در این کوه دفن شده است را به شهیدی از خاندان آل‌علی (ع) نسبت می‌دهند که به‌دست کفار به شهادت رسیده است. در قسمت بالای سنگ قبر، سوراخی وجود دارد که اهالی محلی اعتقاد دارند درصورتی که با نیت خاصی دست را در این سوراخ فرو ببرید، مطابق با نیت شما چیزی به‌همراه دست شما خارج می‌شود.

دسترسی به کوه خواجه
از طریق بلوار شهید میرحسینی زابل و پس از عبور از فلکه رستم، وارد جاده زابل-محمدآباد شوید. پس از طی چندکیلومتر به ورودی

جاهه کوه خواجه رسید. پس از گذر از چند روستا به‌همان‌شهر و روستای لطف‌الله و در نهایت به کوه خواجه رسید. فاصله روستای لطف‌الله تا کوه خواجه ۳ کیلومتر است و زایل حدود ۴۰ دقیقه با خودرو، از کوه خواجه فاصله دارد.

وجه تسمیه کوه خواجه

این کوه نام خود را از آرامگاه خواجه مهدی گرفته است. وی یکی از دوستانان خاندان علوی بود و نقطه و مشرف به قلعه کافرون، مزارش بر فراز این کوه واقع شده است. خواجه غلطان، کوه نور، کوه موعود و کوه باطنی از دیگر اسامی این کوه هستند.

کوه خواجه در ادیان

کوه خواجه در دریاچه‌ها مومن در باورهای سه دین زرتشت، مسیحیت و مسلمانان مقدس است. این منطقه تاکنون ازسوی تعداد بسیاری از پژوهشگران مورد بررسی و کاوش قرار گرفته است و همه روی معماری اشکانی و ساسانی بناها توافق دارند. بنابر باورهای این مزدیسنا و اسطوره‌های پهلوی (مدون براساس تعالیم زرتشت سینییمان)، در پایان هزاره دوازدهم، برای سومین‌بار از خاندان پهلوی پارسا، دوشیزه‌ای به نام خواجه‌ماسون داخل و آخرین قلع دست یافت.

کوه خواجه یکی از مهم‌ترین مقاصد و جاذبه‌های گردشگری زابل است که در فاصله کمی از آن قرار دارد. این کوه میزبان آثار تاریخی ارزشمندی است که مانند گنجی

نهفته، از دید گردشگران پنهان مانده است. گنجی که همان گردشگری و رونق آن است که در صورت تحقق، ثروت و درآمد را عاید این منطقه دورافتاده کشور خواهد کرد. همچنین باورها و روایتهای مختلفی که با کوه خواجه مرتبط است، بر اهمیت این کوه پرمزوراز افزوده است.

با ما همراه باشید تا درباره کوه خواجه بیشتر بخوانید.

معرفی کوه خواجه

کوه خواجه گدازه بازآلتهی است که شکلی دوزنقه‌ای دارد. در روزگاران نه‌چندان دور که دریاچه‌ها مومن پرآب بود، کوه خواجه مانند جزیره‌ای خودنمایی می‌کرد، سربرآورده از میان آب‌های‌ها مومن. کوه خواجه زایل تنها عارضه طبیعی دشت سیستان با ارتفاع تقریبی ۶۰۹ متر از سطح دریا (حدود ۱۰۰ متر از سطح زمین) است. در این کوه یکی از نوادر سایت‌های باستانی سلسله اشکانیان باقی مانده که به تخت‌جشمید خشتی شهرت دارد. گرچه بسیاری از قسمت‌های این بنای خشتی به‌دلائی چون عوامل طبیعی و انسانی تخریب شده، اما همچنان می‌توان به نوع معماری این قلع دست یافت.

در خنکای تنگ «تامرادی»

کوله پشتی

انتظار یک محیط خلوت را نداشته باشید. اولین آبشاری که در این قسمت می‌بینید، فوق‌العاده زیبات. آب از بالا روی سنگی که به‌صورت عمودی قرار گرفته می‌ریزد و بعد وارد یک حوضچه فیروزه‌ای رنگ می‌شود که دل هر بیننده‌ای را می‌برد و شاید به همین دلیل، افرادی که معذب این قسمت شده‌اند، اقدامی به بازدید از دیگر قسمت‌های تنگ نمی‌کنند، اما سعی کنید حتما سری به دیگر بخش‌ها هم بزنید که زیبایی و جذابیت خاص خود را دارند. کمی بالاتر که بروید، آبشار دیگری خواهید دید که از آبشار اول کوتاه‌تر است اما این آبشار هم فضای جالبی دارد. هم می‌توانید از بالا آن را تماشا کنید و هم نزدیکش بروید. همین‌طور که بالا می‌روید، آبشارهای کوچک و بزرگ زیبایی می‌بینید و بعد به یک قسمت می‌رسید که دیگر فضا کاملاً کوهستانی می‌شود و شما دیگر جریان آب را نمی‌بینید. درسد در همین‌جاست که باید مسیر خود را به سمت راست کج کنید و از بین صخره‌های بزرگ، دوباره خود را به مسیر آب نزدیک کنید. این قسمت خلوت‌تر و بکرتر از قسمت‌های پایینی است و بیشتر کسانی که دره‌نوردانی هستند که از بخش‌های مختلف فرود می‌آیند. این مکان به‌قدر کافی زیبات و دقیقی شما را به خود مشغول می‌کند، اما اگر علاقه داشته باشید، به انتهای مسیر برسید، کافی است دقایقی به پیمایش خود ادامه دهید. هم از سمت راست و هم از سمت چپ می‌توانید راه را دنبال کنید و در بعضی قسمت‌ها هم می‌توانید از داخل آب پیش بروید. در انتهای تنگ «تامرادی» به آبشار زیبایی می‌رسید که شاید به زیبایی آبشار اول نباشد اما آن‌قدر زیبا هست که چند دقیقه به تماشایش بنشینید. در هر قسمتی از این تنگه زیبا که تمایل داشته باشید، می‌توانید به استراحت و یا آب‌بازی بپردازید و از وقت خود لذت ببرید. آبشار بزرگ دیگری هم در تنگ «تامرادی» وجود دارد که دسترسی به آن کمی دشوارتر از دیگر قسمت‌هاست اما از داخل جاده می‌توانید آن را ببینید. جریان آب هم فاصله زیادی ادامه پیدا می‌کند و محدود به آبشار اولی که از آن نام بردیم نمی‌شود. این قسمت در واقع در طرف دیگر جاده آسفالت قرار دارد و می‌توانید بازدید کنید هم از این رودخانه داشته باشید. همچنین در این مسیر غارهای زیبایی وجود دارد که آب از بین آن‌ها عبور می‌کند و به همین دلیل فضای مرطوبی دارند و حتی قطرات آب از سقف‌شان چکه می‌کند. البته زیبایی این تنگ تنها به جریان آب آن محدود نمی‌شود، در این منطقه می‌توانید شاهد پرواز پرندگان شکاری و غیرشکاری مثل عقاب، کبک و پرستو باشید و جانورانی چون سنجاب و خرگس را در قسمت‌هایی که بیشتر دست‌نخورده و بکر هستند، ببینید. همچنین کوه ساوز و زرآور هم کوه‌های اطراف تنگ «تامرادی» هستند که شاید برای بعضی از گردشگران جالب باشد.

یکی دیگر از جاذبه‌های اصلی این منطقه، جنگل‌های بلوط است که از هر قسمت از جاده قابل تماشا هستند و در فصل بهار، تصویر فراموش‌نشدنی دارند.

اگر دل‌تان لک زده برای یک جای خنک تا در این گرمای تابستان نفسی تازه کنید یک پیشنهاد جذاب برایشان داریم. کوله‌بار سفر را ببندید و بروید تنگ «تامرادی». این تنگه تنها یک جاذبه طبیعی نیست، بلکه آمیزه‌ای است زیبا از تاریخ و طبیعت در دل جاهای دیدنی یاسوج. در سفر به استان کهگیلویه و بویراحمد، بازدید از این تنگه و آبشارهای زیبای آن را فراموش نکنید. تنگ «تامرادی» در فاصله ۴۸ کیلومتری یاسوج قرار گرفته و برای رسیدن به آن می‌توانید ابتدا خود را به شهر یاسوج برسانید و سپس مسیر جاده یاسوج-بابامیدان را پیش بگیرید، بعد حدود ۲۵ کیلومتر در جاده اسپیدار می‌روید تا سمت چپ به یک خروجی کوچک برسید که در نهایت پس از طی یک مسیر پریچ‌وخم به این منطقه زیبا می‌رسید.

بهترین زمان بازدید از تنگ «تامرادی»
بهترین فصل برای بازدید از این جاذبه طبیعی، فصل بهار و اواخر تابستان است. سفر به این منطقه در فصل زمستان، به‌دلیل بارش برف، سرمای شدید و یخبندان ممکن است دشوار باشد اما زیبایی خاص خود را دارد. بسیاری از گردشگرانی که به‌دنبال جاهای دیدنی یاسوج هستند، تنگ «تامرادی» را بهترین تجربه سفر خود می‌دانند. این تنگه نه‌تنها بسیار زیبات، بلکه امکان آب‌بازی هم در آن وجود دارد و این خود بیشتر سبب لذت گردشگران می‌شود. این منطقه در گذشته بسیار بکر بود اما درحال حاضر به‌دلیل جاده‌هایی که احداث شده، مردم بیشتری برای بازدید از آن راهی می‌شوند. بنابراین

معروف‌ترین نذری یزد

در کنار هر دیگ دهه تفسر در انتظار هم‌زدن آش و گرفتن مراد خود هستند. عده‌ای دیگر نیز نذورات خود از چای و شربت گرفته تا شله‌زد و شیرینی و شکلات در محل پخت آش گندم پخت می‌کنند و هیئت‌های عزاداری مساجد و حسینیه‌های اطراف نیز خود را به محل طبع این آش می‌رسانند و ساعتی در آنجا به عزاداری می‌پردازند. اما آش گندم از آن جهت آش امام حسین (ع) نام گرفته که مردم یزد هر آش را نذر یکی از خاندان اهل‌بیت (ع) می‌کنند. حضرت عباس (ع) است و با آشی که به آش آبادانی معروف است، نذری امام سجاد (ع) است. همه این نذورات بهانه‌ای است برای عرض ارادت مردم متدین یزد به خاندان اهل بیت (ع) و از آنجا که یزدها به‌واقع صاحب مجالس و نذورات خود را این خاندان می‌دانند، مراسم آنها با شکوهی خاص برگزار می‌شود.

ایرانی‌ها علاقه و ارادت وافری به خاندان امام علی (ع) دارند و سوگواری امام حسین (ع) با آیین‌های ویژه‌ای در شهرها و روستاهای ایران برگزار می‌شود. نذری‌پختن یکی از رسومات محرم و صفر است. یزد نیز یکی از شهرهای است که با آیین‌های متنوعی که دارد به یکی از شهرهای محبوب گردشگران محرم تبدیل شده است. در میان این عزاداری‌ها مهم‌ترین نذری که در ماه محرم و صفر در یزد پخته می‌شود، آش امام حسین (ع) است که شباهت زیادی به آش گندم دارد. درست‌کردن این آش حدود ۱۷ ساعت زمان نیاز دارد. آش امام حسین (ع) با گوشت و دنبه تهیه می‌شود که نتیجه ترکیب این موارد طعم بی‌نظیری دارد. این آش از آن دسته آش‌هایی است که نیاز به هم‌زدن بسیار برای له‌شدن گندم و گوشت و حبوبات دارد و این وظیفه را همه آنهایی برعهده می‌گیرند که آرزویی در دل دارند و شاید

محل‌های که در آن سکه ضرب می‌کردند!

را حتما در موزه‌های تهران یا جاهای دیگر دیده‌اید. نام «ضربخانه» برای تهرانی‌ها، دارای حسی نوستالژیک است و ساکنین قدیمی آن، در زمره تهرانی‌های اصیل به‌شمار می‌آیند. ضربخانه و اطراف آن در تهران قدیم، مثل دیگر مناطق پایتخت، سرسبز و درخت بود و شمال شهر، یکی از بیلاقات خوش آب‌وهوای کشور به‌شمار می‌رفت. محله ضربخانه در ناحیه سه منطقه چهار شهرداری تهران واقع شده است. این محله در سال ۱۳۸۴ با محله پاسداران ادغام شد. این محله از حملاتی است که هنوز بافت قدیمی و سنتی خود را حفظ کرده، اما ساکنین این محله به‌روز بوده و به‌شکل مدرن زندگی می‌کنند. محله ضربخانه از شمال به اتوبان صدر، از جنوب به اتوبان شهید زین‌الدین، از شرق به اتوبان صیاد شیرازی و از غرب به خیابان پاسداران دسترسی دارد.

برویایی داشت، درحالی‌که تمام ساکنین آن از صدفر بیشتر نبوده‌اند، اما همگی در کمال خوشبختی و آرامش زندگی می‌کردند. جالب است بدانیم که کارخانه «چلواربانی» ناصرالدین‌شاه در همین محل قرار داشت و ساختمان این کارخانه، بعدها به ضربخانه تبدیل شد. نخستین سکه‌ای که با نام پول شاهی در این ضربخانه ضرب شد، سال ۱۲۹۵ هجری قمری، یعنی درست یک‌سال پس از احداث آن بود. این سکه‌های مسین

«ضربخانه» معنی جایی‌که در آنجا سکه ضرب می‌شود. شاید نام مسجد زیبای «ضربخانه» را مردم شنیده‌اید. البته هم مردم تهران از سال‌های دور، بیشتر از همه، بارها و بارها از زبان رانندگان اتوبوس‌های شرکت واحد شنیده‌اند که: «از ضربخونه جا نمونی!» این محل که در پنج کیلومتری جنوب شرقی میدان تجریش تهران قرار دارد، زمانی برای خودش برویایی داشت، درحالی‌که تمام ساکنین آن از صدفر بیشتر نبوده‌اند، اما همگی در کمال خوشبختی و آرامش زندگی می‌کردند. جالب است بدانیم که کارخانه «چلواربانی» ناصرالدین‌شاه در همین محل قرار داشت و ساختمان این کارخانه، بعدها به ضربخانه تبدیل شد. نخستین سکه‌ای که با نام پول شاهی در این ضربخانه ضرب شد، سال ۱۲۹۵ هجری قمری، یعنی درست یک‌سال پس از احداث آن بود. این سکه‌های مسین